List 14. **NOVICE** Tečaj XXXVIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 7. aprila 1880.

Obseg: Ali naj južna železnica ali pa kmetovalci plačujejo dohodárino, to je, davek od dohodkov te železnice? — Kaj tekne živini bolje: cela klaja ali pa zdrobljena ali zrezana? — Še nekaj o metljavih ovcah. — Spomini iz potovanja po vélikih posestih pruske, češke in šlezke dežele. (Dalje.) — Gospodarske novice. — Ilirska in keltska mesta na Kranjskem. — Doneski k slovanski mitologiji. — Pisma iz Ogerske. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Ali naj južna železnica ali pa kmetovalci plačujejo dohodárino, to je, davek od dohodkov te železnice?

V velikem kmetijskem dunajskem časniku „Wiener landw. Zeitg.“ smo pod gori navedenim naslovom te dni brali članek, ki po pravici spada v vrsto kmetijskih zadev, zato ga tudi mi uvrstimo kmetijskim člankom.

Kako to? — nas utegne kdo zavrniti. Tako-le — odgovorimo. Do letošnjega leta so lastniki te železnice, ki se po zemlji mnozih dežel z Dunaja v Trst in na Laško vozi, po pogodbi z avstrijsko vlado od leta 1867. bili dohodárine prosti, z letošnjim letom pa bi morali pričeti, ta davek plačevati, ki je na 2 milijona gold. za vsako leto nizko cenjen. Čem bliže pa prihaja čas plačila, tem bolj išče železnica tajnih in očitnih potov, da bi še za novih 10 let bila davka prosta. Lastniki južne železnice so res čudni svetniki; med tem, ko laški vladi strežejo z napravami novih železnic, katerih so Lahom uže toliko zidali, da kolosalna železniška mreža na Laškem 456 milj dolgosti znaša, se branijo zidanja postranskih železnic in postrežljivi biti avstrijski vladi in njej prepuščajo, naj ona sama zida, kar hoče, — a še več! Ker železnice po laških deželah podjetnikom ne donašajo zaželenih dohodkov, marveč so jim sem ter tje v škodo, se izgovarjajo lastniki južne železnice, da morajo primanjkavo pri laških železnicah pokrivati z dohodki avstrijske železnice.

Ker ni nobena skrivnost, kako bogate dohodke vlečejo upravni svetovalci vsako leto od te železnice, — da general-direktor sam na leto in dan 80.000, rêci osemdeset tisoč gold.!!! plače dobiva in še mastnih tantiem vživa, — da se leto in dan na tisoče osób po tej železnici v 1. razredu brezplačno vozi itd. itd., je pač upravičeno vprašanje: ali je prav, da bi lačna vrana sito pitala, to je, vlada naša kar zopet za 10 let 20 do 30 milijonov gold. v žrelo tej železnici vrgla, da ubozega kmeta pa neprenehoma za majhno njegovo zemljišče velike davke tirja? Ali bremena, ki jih nosijo kmetovalci, še niso dosto silna? Ali ne kažejo po vseh deželah razpisi eksekutivnih dražeb, da gre kmetija za kmetijo na kant? Tù toliko revščine in nadlóg, tam pa sipanje denarja podjetju, ki tako silno denar za nič trosi!

Ni tedaj čuda, da so uže celi kupi prošinj od kmetijskih družeb, kmetijskih podružnic in občinskih zastopov različnih dežel bili izročeni državnemu zboru, naj se na vso moč potegne za to, da prične južna železnica dohodárino letos plačevati, ker 2 milijona na leto državnega dohodka več na eni sami strani se uže nekoliko pozná za zmanjšanji bremen druzih strani.

„Wiener landw. Zeitung“ pa svojemu sestavku dodaja tudi spis „Neue freie Presse“, katera v isti zadevi tako-le piše:

„Razprave južne železnice z avstrijsko vlado zarad podaljšanja obroka, da bi južna železnica še dalje ne plačevala davka (Einkommensteuer), so med velikonočnimi prazniki državnega zbora se odložile in se bodo menda pozneje zopet pričele. Znano je pa uže zdaj to, da avstrijska vlada bi rada potegnila z ogersko in južni železnici spolnila željo, da se še za 10 let oprosti davka, ako bi vodstvo železnice dovolilo one koncesije, ki jih avstrijska in ogerska vlada želite. O tej zadevi dela zdaj kupčijsko ministerstvo studije, da stopi z jasnim programom pred državni zbor. In uže nekaj je, kar kaže, da hoče vlada 20 do 30 milijonov zopet za 10 let žrtovati južni železnici, in to je, da, čeravno po pogodbi od leta 1867. ima južna železnica dolžnost, dohodárino odrajtovati državni blagajnici uže od 1. januarija letošnjega leta, vendar avstrijska vlada v državni proračun za leto 1880. ni med dohodke vpisala dotičnega deleža.“ Tedaj zopet nov „fait accompli“! Tedaj zopet nenaden napad na „misera contribuens plebs!“

Gospodje poslanci pazite, da ubogi davkoplačevalci ne trpijo škode, in uprite se odločno sili magjarski, ki nam zopet tukaj hoče škodo delati.

Kaj tekne živini bolje: cela klaja ali pa zdrobljena ali zrezana?

Odgovor na vprašanje.

Ali je koristno, da se senó, otava, detelja in slama za živinsko klajo na drobno reže, — žito, oves, koruza itd. pa šrota in drobí?

To je dvojno precej važno vprašanje.

Kar se tiče prvega vprašanja, so gospodarji večidel ene misli, in pravijo, da, če se senó, detelja, slama itd. za klajo živini reže in skupaj meša, je veliko bolj tečna piča za govejo živino, konje in ovce, kakor če se jim po stari navadi navalí v jasli cela, kakor se je nakosila. Ali je uno za tega voljo

bolje, ker živina rezano klajo čisto povžije in je toliko pod noge ne spravi in ne pokvari, kakor če se ji po celih šopih in otepih poklada, — ali pa zato, ker jej zrezane ni treba tako dolgo žvečiti, kakor če se jej cela poklada, ne moremo za gotovo povedati; manjka nam namreč v tej reči do zdaj še gotovih skušenj.

V tem pa, kar drugo vprašanje zadeva, namreč šrotanje žita, so si kmetovalci vedno še navskrižmisli. Eni pravijo, naj se živini žito v zrnji celo, kakor je, poklada; drugi mislijo, da je na debelo mleto zrnje bolje; zopet drugi so se pri pokladanji krme nekoliko po teh, nekoliko po unih vedli.

Če prav premislimo to in uno, nam je jasno, da je sploh bolje, če se živini zdrobljena klaja poklada, kakor pa cela, ali le takrat je bolje, če se šrotano žito suho živini daje. Če bi se jej kakor napój ali žlampa dajala, bi preveč požrešno po njej segala in jo le neprežvečeno žrla, in po tem takem bi jej toliko ne teknila kakor suha. Celo zrnje mora živina počasi žreti ter ga s samo slino razžveči in proti požira, ker nima v sebi veliko mokrote in ne stanša veliko prebavnih sokov, živinski želodec tedaj vse lahko prebavi.

Al se mora na živinsko pleme in nje starost gledati. Ovce in prešiči žvečijo in prebavljajo klajo brže kakor goveda in konji, torej se jim morejo tudi brez vse skrbi cela zrna posipati. Za prešiče ne bom dajal ne koruze, ne boba, za ovce pa ne volčjega boba nalašč mleti, ker take reči želodec sam najbolj prebavi in premelje. Za govejo živino pa je treba zrnje na debelo mleti (šrotati), kakor tudi za konje, če dobivajo namesto ovsa koruze in boba. Mlada živina, naj je govejega ali druzega plemena, pa ima še vedno slabe zobé, toraj je gorše, da se jej le premleto žito za klajo dajé. Le oves se šrota in za konjsko zobanje debelo melje. Zastran tega so se gospodarji že veliko pričkali; nekateri ne morejo prehvaliti neizrečenega dobička zmletega ovsa. To je gotovo, da za bolne konje, mlada žebeta, in pa stare kljuse je zmleti oves dober, ki ne morejo ovsa celega prav žvečiti in ga tedaj dokaj neprebavljenega iz sebe dadó. Taki živini se mora tedaj oves drobiti. Zdravim in močnim konjem ga pa ni ravno treba šrotati, vendar je po skušnjah dokazano, da blizo desetina ovsa v zgubo gre, to je, neprebavljen se v gnoji prikaže, če je konjem cel pokladan. Škoporeznica je pa dobra šrotarica ovsa. Če se pol ovsa in pol rezanice skup zmeša in ta zmes le toliko namoči, da se eden od druzega spihati ne dasta, bodo konji trdo slamo žvekaje tudi oves dobro prežvečili.

Nekaj je pri klaji posebno važno. In to je, da gospodar meša različno pičo tako skupaj, da dobi živina vsaki dan toliko redivnih reči, kolikor po svojem delu, starosti itd. potrebuje. Če ima, na pr., kmetovalec dovolj slame, plev, repe in preš za živinsko klajo in hoče ž njo eno molzno kravo rediti, jej mora vsaki dan toliko funtov plev, repe in preš pokladati, kolikor jih je kravi za dobro molžo treba. To klajo utegne tako skupaj zmešati, da dobi iz nje le zmes, katero ob raznih časih čez dan živini poklada, ali pa jo nepomešano pustí, in jo posamem živini poklada; na priliko, zjutraj jej daje repe, opoldne preš in plev, zvečer pa slame. Oboje je, bi rekel, enako, če se le krava z ravno tisto in enako dobro klajo redí. Ali je pa tudi oboje enako dobro in redivno? Skoraj da ne. Človek, ki vsaki dan svoj porcijon kruha, mesa in piva povžije, bo bolje izhajal, če bo ob vsaki južini nekoliko kruha, mesa in piva povžil, kakor če bi za zajterk samo mesa, za kosilo samo piva, za večerjo pa le kruha imel. Ravno taka je tudi pri živini. Tudi krava ne bo dobro molzla, če se jej vse vprek poklada, zdaj to, zdaj to.

Da je mešanje razne klaje za živinsko klajo potrebno delo, nam ni treba posebej priporočevati. Najbolje je, če se vsa klaja, kar se je za en dan potrebuje, prav dobro skupaj zmeša, in v ravno toliko delov razdeli, kolikorkrat se živini poklada. Kdor se bojí, da bi ta poglavitna klaja njegovi živini premalo premembe napravila, sme živini tudi nekoliko druge klaje pokladati, toda vselej le o pravem času.

Pri preobili različnosti sostave naše živinske klaje bo vsak kmetovalec lahko sam previdel, da prav dela, če klajo s klajo meša, to je gotovo najvažniša reč v živinoreji.

Ravno tako kakor mora vsakdanja krma dostojna biti, mora živinorejec na to paziti, da je živina pri nobeni krmi premalo ne dobí.

(Konec prihodnjič.)

Živinozdravniške stvari.

Še nekaj o metljavih ovcah.

Prav dobro se mi je prilegel odgovor, ki ga je sl. vredništvo dalo na vprašanje gosp. R. zaradi ovčjih metuljev v „Novicah“ 10. marcija. Vzemite pa v svoj cenjeni list tudi od mene kratek nasvet o tej bolezni.

Da se gotovo spozná, ali so ovce metljave, naj se jim marcija in aprila meseca, predno na pašo gredó, morske solí do sitega dá; zvečer, ko pridejo iz paše, bo tista, katera je metljava, gotovo pod brado krof prinesla. — Hvalevreden je Vaš zdravilni nasvèt. Naj povem, kar sem jaz uže večkrat za to bolezen pri ovcah rabil, je vinska grampa, to so skorjice, ki se v vinski posodi naredé. Skorjice naj se drobno stolčejo, in med malo pomočenimi pšeničnimi otrobi (posevki) takim ovcam večkrat ob jutrih jesti dadó. Jaz sem prepričan, da to je najboljše sredstvo za encijanom in druzimi v omenjenem listu „Novic“ priporočanimi zdravili.

Dostavek vredništva. Jako nas veselí, da nam naši misleči gospodrji tudi svoje skušnje razodevajo in to še posebno o tacih boleznih, katere zdravniško znanstvo težko ozdravljivim ali celó neozdravljivim prišteva. Tù sèm pa gotovo ovčji metljaji spadajo, brž ko se jih je obilo zaredilo v jetrih, od kodar jim je pot zelo zaprta v čeva, po katerih edino se iz života odstraniti morejo. Zato naj umni gospodarji najbolj gledajo na to, da se ovce varujejo paše ne le na močvirnih pašnikih, temuč tudi na pašnikih po dežji mokrih, kajti mokrota je ovcam gotov strup; ona je mati metljajev na jetrih, pa tudi na pljučah. Zato je treba o deževnem vremenu ovcam še solí pritrgati, da jih po njej ne žeja in zategadel preveč ne pijó o takem vremenu, ki jim je uže samo po sebi škodljivo.

Spomini iz potovanja

po vélikih posestvih pruske, češke in šlezke dežele.

Spisal Gust. Pirc adjunkt dež. vino- in sadjerejske šole na Slapu.

(Dalje.)

Zadnjič pisal sem o poljedelstvu Wiesauskega posestva; gotovo pa nič manj zgledna je ondotna živinoreja. Za časa mojega pohoda bilo je v hlevu 87 goved, vsa čistega holandskega rodu sreberno-sivega plemena. Po skušnjah posestnikovih se ta rod iz njegove domovine prenešen, prav rad zvrže, zato se pa zmirom le originalni, to je naravnost iz Holandije nakupljeni biki za pleme rabijo.

Vsa živina se vsaki dan tako snaži, kakor konji, in koncem maja ali pa začetek junija se pa striže. Striči živino posestnik posebno priporočuje; on je v tej zadevi jako natančne skušnje priredil, katere hočem na kratko omeniti.

Kakor znano, redna delavnost kože pospešuje prebavanje v živalskem telesu; da se pa to more zgoditi, mora biti pa koža zmerom čista, brez prahu in druge nesnage. K snagi živalske kože pa ravno s tem zeló pomoremo, da dlako postrižemo. Da je posestnik mogel nasledke striženja spoznati, razdelil je vsa svoja goveda v dva dela: en del je dal striči, druzega pa ne. Vsakih 14 dni dal je vsa goveda vagati in to od časa striženja onega časa, ko so vsa goveda imela zopet enako dlako. To je ponavljal skozi več let, s tem razločkom, da je neostrižena živina bila potem drugo leto ostrižena, med tem ko je potem ostriženo živino drugo leto neostriženo pustil.

Nasledki tega ravnanja bili so, da je ostrižena živina v razmerji z neostriženo izdatno težja postajala in skoraj nič ni podvržena bila boleznim, katere nastajajo vsled slabega prebavanja in vsled poletne vroćine.

Tik hleva napravljeno je ograjeno in s sadnim drevjem obsenčeno tekališče za živino, kamor jo v vročih poletnih dnevih spuščajo. Na tem prostoru je tudi odprt vodnjak.

Mlada živina je v posebnem hlevu, ni do druzega leta nikoli privezana ter se v prvih dveh letih po dvakrat na leto striže.

Ovac je na posestvu 800, katere so merino-negreti rodu mešanim z merino-elektoralnem. Hlev za ovce je 6 metrov visok, z izvrstno napravo za odpeljevanje slabega in dopeljevanje dobrega zraka; skozi hlev teče ob poletnem času v zato napravljenih koritih zmerom voda.

Za obdelovanje celega posestva rabi se 12 konj in 14 parov volov.

Kakor sem v zadnjih „Novicah“ uže poročal, je Wiesau-sko posestvo zbog njegove organizacije jako zgledno, tu se ne glèda toliko na zunajno lepoto kmetiških naprav, kolikor na njih korist. V nasprotnem smislu, namreč da se tudi nekaj na zunanjo lepoto posestva dá, zasluži pa še v grofiji kladski omenjeno biti

posestvo Raten,

imovina nekega Angleža Johnstona. O poljedelstvu tega posestva ne bodem govoril, ker ne kaže nobenih znamenitih posebnosti, toliko bolj interesantna je pa notranja uprava pristave in dvorišča, katera sta čisto podobna kaki angleški farmi.

Prostor med raznimi gospodarskimi poslopji je zaraščen z drevjem in grmovjem, med katerim se razprostirajo okusno napravljene cvetlične grêde. Vsaka reč ima na dvorišči svoj prostor. Tù stojijo lepo v vrsto postavljeni vozovi, tam pa orala; gnojišče, katero je jako umno narejeno, skrito je za zelenim grmovjem; na potih se ne nahaja, kar je drugod zeló navadno, polno slame in sená, povsod vlada največa snaga. Ko bi človeka sem pa tje idoči delavci in glasovi živine ne motili, lahko bi mislil, da je v mestu na kakem javnem šetališči, ne pa na pristavi.

Zunaj pred hlevom na steni, z majhno streho pokriti, visi uprežna oprava konjska in volovska. Gotovo je ta način spravljanja veliko bolj priporočljiv, kakor pa v hlevu, kjer sprideni zrak in vlažnost dosti pripomoreta k hitreji pokvari komatov itd. Kar je pri vprežni opravi usnja, se vsacih 14 dni z mastjo in barvo namaže, kar je gotovo koristno.

Notranja oprava hleva je ravno tako, kakor vnanja, res prav lepa. Hlev je obokan in podprt od dveh vrst stebrov.

Živina je v hlevu postavljena v dve vrsti, tako, da z glavami v sredo gleda. Vsaka vrsta ima svoje jasli, katere so iz lepega kamnja izsekane. Zraven hleva je velik prostor za napravljanje krme, katera se v hlev dovaževa na vozovih, ki tekó po šinah. Taka železnica je narejena po celi daljavi hleva, da se zamore s krmskim vozom priti do vsake živine. Vozovi so tako veliki, da se lahko za petero goved na enkrat klaje pelje in so tako napravljeni, da se krma lahko kar naravnost v jasli zvrne.

Nad jaslami so izpeljane bakrene cevi, po katerih priteka voda za napajanje živine in čiščenje jasli. Ker je znano, da pozimi živina dostikrat vsled tega zboli, ker pije mrzlo vodo, zato se v tem času voda zmerom nekoliko zgreje. V prostoru za napravljanje krme se razen drugih reči nahaja parni kotel, ki se deloma rabi zato, da se voda greje, deloma pa zato, da se klaja popravi, ker se le tako pripravljena krma živini polaga. Deloma se pa parni kotel rabi tudi za parni stroj, ki ima nalogo gnati slamoreznico in pa druge stroje, ki raztrgavajo in razrezujejo korenstvo, katero se živini poklada. Poleg tega more pa ta parni stroj o slučaji kakega ognja vodo v vse prostore pristave pumpati, kamor so izpeljane železne cevi.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske novice.

* *V Bosni in Hercegovini ne pridelujejo zelenjave za človeško hrano.* To pa pogrešajo ondi oficirji naše armade zeló, ki celó trdijo, da vojaki zeló bolehajo zato, ker poleg mesenih jedil ne dobivajo prikuhe iz zelenjave. Obrnili so se zategadel na vredništva nekaterih časnikov, naj bi pozvali v Bosno in Hercegovino vrtnarjev, ki bi pridelovali zelenjavo in jo prodajali vojakom in drugim rodovinam, ker smejo gotovi biti, da pod varstvom vladnim bodo imeli dobro kupčijo.

Starozgodovinske črtice.

Ilirska in keltska mesta na Kranjskem.

Kolikor se more zgodovinsko dokazati, so bili Iliri in za njimi Kelti (Galci) najstareji narodi, ki so bivali v sedanji kranjski deželi in po njenih sosednjih deželah. Ta naroda sta imela našo domovino več stoletij prej v posestvu, nego jo je dobil mogočni Rimljan, ki se je moral hrabro za njo bojevati. Stari Ilir (ostanki tega naroda so sedanji Albanci) je bil močan, grozovit in po vsem divji. Ni se pečal še s poljedelstvom ali živinorejo, kar človeka blaži, marveč le z lovom divjih živali, katerih je v takratnih gozdih vse polno še bilo, in med njimi takih, kakoršnih dandanes več ni pri nas, na priliko, turi, divji konji. Ob mesu teh živali je živel, z njihovimi kožami se je oblačil, dokler se ni bil seznanil z Rimljani, od kodar je sukno za oblačila dobival. In vendar je tudi ta divji narod jako ljubil svojo domovino ter jo branil napadov druzih narodov, zlasti Rimljanov. V poznejših letih so se pa bili Iliri, ko so bili došli v dotiko z bolj omikanimi Kelti, koji so se na Kranjskem naselili, tudi toliko izobražili, da so umeli sredi svojih zaraščenih gozdov zidati utrjena mesta, katera so Rimljane mnogo truda stala, da so jih premagali. Ob sedanjem Krasu na Notranj-

*

skem in v sosednih deželah stanovali so Japodi, ilirsko keltski narod, kateri si je bil več utrjenih mest in krajev utemeljil. Od teh se imenujejo: Metullum, Terpo, Avendo in Arupium.

Metullum je utegnilo precej veliko in dobro utrjeno mesto biti. Kakor je skoro popolnem zgodovinsko dokazano, stalo je na tem mestu, kjer je dan danes vas Metule v obloški fari v ložkem okraji. Kakošno je to slavno mesto bilo, koliko je obsegalo zemlje, koliko stanovalcev je imelo, o tem nam zgodovinarji ne vedó ničesar povedati. To je pač popolnem razumljivo, kajti omikani Rimljani, to je, rimski pisatelji iz tiste dôbe niso mogli ali pa si niso upali priti v dotiko z narodom, kateri se jim je ne samo silno grozovit in strahovit zdel, marveč je to tudi v resnici tak bil. O starem metulskem mestu na Notranjskem nam poročajo Rimljani le to, da je bilo s trdnim zidovjem obdano, in da se je bilo v njem 3000 mladih, čvrstih borilcev v bran postavilo. Ko so bili Rimljani sklenili, vse narode do Donave, Ilire in Kelte, si podvreči, podal se je bil sam cesar Avgust Oktavijan, da je s svojo hrabrostjo dajal dober zgled vojakom pri vzetji mesta Metula. Da naskočijo na mesto, nastavili so na zidovje štiri mostove, s katerih napadajo grozovito obsedeno mesto. Ali Metuljani jih hrabro odbijajo, tako, da se vsi postavljeni mostovi poderó, in pri tem veliko rimskih vojakov ukončá. Sam cesar Avgust je bil ranjen. Al njegova častilakomnost, njegov bojevalni duh s tem še ni bil ukroten. Ukaže nastaviti nove mostove in znova zagnati se na nesrečno ljudstvo v mestu, katero se je naposled neodjenljivemu premagovalcu vendar le udalo. Ker je pa cesar Avgust zahteval od njih še orožja, je to Metuljane tako razdražilo, da so z nova zgrabili za nj in se bojevali do zadnje kaplje krvi. Razkačeni Rimljani pa so jim sežgali najprvo mestno hišo, kjer so se bile žene in otroci poskrili, a naposled vso mesto, tako da je le kupica pepela in groblja kasneje kazala na kraj, kjer je prej stalo močno trdno mesto Japodov. To se je zgodilo leta 33. pred Krist.

Drugih mest Japodov baje Rimljani niso bili razdjali; da pa o njih dan danes ni več sledú, temu so bile druge nam neznane okoliščine krive. Mesto Terpo je baje stalo blizo tam, kjer je dandanes Lož. Za Avendo in Arupium se pa ne vé. Prej ko ne na južni meji Kranjske v vojaški granici, med Senjem in Karlovcem.

Kacih 400 let pred Kr. so se bili na Kranjskem, zlasti v srednjem delu in po Dolenjskem naselili Kelti. Bili so razdeljeni v več plemen. Tavriski so bili stanovalci goratih krajev, zlasti po Koroškem in Štajarskem; enako tudi Karnci. Na sedanjem Dolenjskem pa je bilo pleme Latobikov.

Kelti so bili uže izobraženejši narod. O njih je zgodovinsko dokazano, da so se pečali uže z izdelovanjem železa, da so imeli uže orožje in orodje iz železa in brona, da so se pečali nekoli s kupčijo, in da so nekateri rodovi gleštali tudi polje, dasiravno je bilo pri drugih poljedelstvo sramotilen posel. In Kelti so bili ustanovitelji nekaterih starih mest na Kranjskem: Emoni (Ljubljani?) in Navportu (Vrhniki) so po svedočbi starih rimskih pisateljev oni temelj postavili. Na Dolenjskem blizo Krškega v leskovški fari, med vasema Drnovo in Vihre, je pa stalo precejšnje mesto Noviodunum, katero je še nekaj stolet v rimljanski dobi po Krist. rojstvu obstalo. Blizo Trebnega na Dolenjskem pa je bil glavni kraj keltskega plemena Latobikov (Practorium Latobicorum).

Na obeh imenovanih krajih, katerih stara imena rimski pisatelji večkrat imenujejo, izkopalo se je namreč toliko rimskih starin in našle so se sledi starega zidovja v znamenje precejšnje znamenitosti starih keltsko-rimljanskih mest. J. L.

Národno blagó.

Doneski k slovanski mitologiji.

Spisuje Davorin Trstenjak.

VII.

Kralj Gonjaš, Henil, Gongele, Hainal.

Bila je se za moje mladosti pri štirskih Slovencih navada, da so na binkoštno nedeljo pastirji zgodaj še pred jutranjim svitom govejo živino na pašo gnali.

Kdor je prvi na pašo prignal, je bil od druzih pastirjev poslavljen, ovenčali so mu najstarejo kravo, in pastirja postavili za kralja Gonjaša.

Venec iz pisanih cvetlic spleten bil mu je — krona, pisana palica — žezlo; drugi pastirji pa so mu v čast piskali na žveglicah (pišalkah) in orgljicah, in pokali z bičí, da je vse hrumelo po dolini. Kdor je slednji na pašo prignal, je bil zasramovan, njegova najstareja krava je dobila venec iz kopriv, on pa krono iz smrdljivih rož in luka (čebule), in pa priimek: Lukec.

Ta navada je še zdaj po vsem Štajarskem, tudi nemškem, da posebno mladi ljudje na binkoštno nedeljo zgodaj vstanejo, kdor pa zaspi, dobi venec iz kopriv, ki se mu na kluko obesi, in Nemci ga zasramujejo s psovko: „Pfingstluken“.

Kralj Gonjaš je večer, ko so pastirji čredo svojo domu prignali, hodil od hiše do hiše in bil obdarovan z orehi in suhimi slivami, in na vrata vsake hiše je s palico potrkal. Dolgo nisem razumel, kamo ta pastirska igrača meri, dokler ne najdem pri Narbuttu popisa enacega običaja.

V sredi meseca maja hodijo litovski pastirji in pastarice lepo oblečeni in z venci opleteni pobirat darov od gospodinj. To se zgodi prav rano, ko ni še solnce zasijalo. Opoldne zakurijo ogenj na pašniku, in si starca za kralja zberejo okoli njega pevaje in plesaje. To svečanost imenujejo Goniglis.

Plesavci in plesavke kličejo pri tej priložnosti božanstvo na pomoč, katero se veli: „Gongele Devute“, in prosijo, da bi jim varovalo čredo pred volkovi (Narbutt II. 303). Gonjaš in Gongele sta torej nekdaj morala biti božanstvi pastirjev, branitelja črede.

V litovščini pomenja: ganau, „pasco gregem“, genu, „treibe das Vieh aus“, ganijkla „Weide“, hrv. po Belostencu: gonim „pecus deduco“.

V indogermanskih mitih pa je solnčni bog varuh in čuvaj črede, tako grški Apollon „νόμιος“, in indijski: Ganêça. In tudi litovski: Gongele je moral biti solnčni bog, ker pastirjev zbor pri tej svečanosti poje:

To božanstvo so tudi poznali Poljaci, ker Naruszevicz pravi, da se je praznik Velesov božestva črede velel: Gonidlo.

Tudi nahajamo njegov sled med polabskimi Slovani. Diethmar meziborski (IV. 471) je še slišal, da so pokrščeni Slovanje okoli Mezibora (Merseburg) imeli navado palico: „baculum, in cujus summitate manus erat, unum in se ferreum tenens circulum“ — po srenjskem pastirji od hiše do hiše nositi dati, ki je pri vsaki hiši zakričal: Henil budi! Henil vigila!

Ta navada se je še ohranila do najnovejšega časa. Kuhn (Märkische Sagen. 330) piše, da okoli Salzwedelna ponemčeni Slovani na odločeni dan v letu se okoli maje (Maibaum) zberejo in plesaje okoli drevesa kričijo: Henil, Henil wache!

Henil je dialektična oblika za: Genil, Gonil, in isto označuje, kar: Gonjaš, Gongele, gregem pascens, gregem deducens pastum, der Viehhüter.

Zakaj pa se božanstvo črede in pastirjev prosi, da bi bedelo nad vasjo? Mi smo uže gore spoznali, da je bog črede bil solnčen bog, a solnčni bog je bil tudi varuh javnega reda, postav, občinstva, branitelj mest in vasí, tako grški Apollon *νόμιος*, zato so pomeni: pastir, čreda, red, zakonitost ozko združeni, primeri: čreda v pomenih: grex, pascuum, vices, series, ordo, gršk.: *νομή*, Weideplatz, Theilung, Vertheilung, *νόμος*, Weideplatz, Gebrauch, Sitte, Gesetz, Ordnung.

V pradobi je bila čreda največe blago rodbine in plemena, in kdor je največ goved imel, bil je poglavar rodbini, plemenu, zato še pri Homerju pomenja: *ποιμήν* — pastirja in poglavarja, in pri starih Indih: Gôspá, Gôpati: Kuhhirt, Fürst, König. Kratko, a lepo piše bistroumni Gfrörrer: „die Begriffe der Herrschaft sind dem Hirtenleben entsprossen". (Urgeschichte des menschlichen Geschlechts I, 63.)

Pomen Henilove palice pa je uže veleumni Schwenk dobro razložil pisoč: „Ein einfacher Stab war aber Henil nicht, sondern die Hand mit dem Ringe gab ihm noch eine besondere Bedeutung. Die Hand hält den Ring gefasst, so, dass er fest in derselben ist. Der Sinn dieser Darstellung kann sein, dass das Gemeinwesen die Menschen, die in demselben verbunden sind, einen Ring bilde, den die festgesetzte gesetzliche Ordnung gefasst halte, so, dass der mit dieser Darstellung versehene Stab an das Gemeinwesen und seine gesetzliche Ordnung erinnerte, und an die Abwehr aller Störung der gesetzlichen Ordnung durch die Wachsamkeit des Gesetzes. Der abwehrende Henilstock mit seiner sinnbildlichen Verzierung wurde ungefähr in dem Sinne herumgetragen, wie ehmals ein Spiess in den Dörfern herumgetragen ward, als Unterstützung des Schultheisen in der Aufrechterhaltung der Sicherheit und Ordnung". (Myth. VII. 174.)

Roka je simbol oblasti in mogočnosti, zato tudi v krščanski simboliki roka iz oblakov segajoča znači božjo moč, oblast in vsegamogočnost. Okolek, kolobar, rinka pa je simbol spôn, vezila, tudi palica je simbol oblasti in gospodarstva, toda so Henilovi simboli vsi prikladni. (Kon. prih.)

Ozir po svetu.

Pisma iz Ogerske.

V.

Za nekoliko tednov Vam, gospod doktor, nisem mogel dopisovati, sedaj pa zopet nameravam, opazke o dobrih in slabih lastnostih in razmerah madjarskih nadaljevati. Madjarski jezik in ž njim madjarstvo je v zadnji dobi velikansko napredovalo, a ta napredek bi menda še mnogo veči bil, ko bi Madjari v svojem stremljenji ne drli slepo strastno naprej, ampak bi pravo mero poznali.

Jako dobra karakteristika madjarske prenapetosti je dogodba — in sedaj obča prislovica — o „madjarskem globusu". Nek Madjar je namreč hotel za šolo svojega okraja zemeljsko oblo (globus) kupiti; podal se je v veliko prodajalnico dotičnih geografičnih izdelkov ter zahteval „globus madjarski". Ponudilo se mu je mnogo različnih globusov z madjarskimi pa tudi druzimi napisi, a mož z nobenim ni bil zadovoljen, ker na nobenem ni bila sama Ogerska, temuč tudi še vse druge zemlje svetá, in najbliže švabska in ruska, katero Madjari toliko proklinjajo. Po dolgem pregledavanji in besedovanji konečno nevoljno reče: „dajte mi globus madjarski, to je, globus same madjarske zemlje, ako pa tega nimate, nečem nobenega". — Ker ni bilo mogoče po volji mu postreči, je prodajalnico zapustil godrnjaje: jaz hočem madjarski globus, ne švabskega, ne, ne, nikoli ne ruskega poleg!

Ta Madjar najbolje karakterizuje sedanje madjarsko mišljenje in šolstvo. Kar so Madjari svojo politično neodvisnost dosegli in nad druzimi narodi prvega pridobili, so prestrojili vse po pravilu, da za-nje ni Boga razven Isten-boga, ter ni izveličanja razven madjarstva. Kakor se v mohamedanskih šolah največ le mohamedanski fanatizem učí, tako se po madjarski mladini vcepuje madjaromanija. Prva skrb in prva naloga jim je tedaj, da se madjarstvo neprenehoma in nezmerno hvalisa ter tako za-nj uže v mladostnih srcih in glavah oholi fanatizem vzbuja, ki ponižuje, zasmehuje, zaničuje in sovraži vse, kar ni madjarsko. Otroci zamenjajo abecednik s tako imenovano zgodovino Ogerske, pisano v zgoraj navedenem smislu in duhu. Ogerska zgodovina in geografija ostane potem glavni predmet vsem elementarnim in srednjim šolam. Na nižjih gimnazijah se učí samo ogerska zgodovina in geografija, o drugih neogerskih narodih in deželah zvedó dijaki le toliko, kolikor so z Madjari v dotiki in kolikor se more za hvalisovanje madjarskih zmág in madjarske slave omeniti.

Da je madjarski jezik isto tako važen predmet kakor madjarska zgodovina, razume se samo po sebi: razume se pa tudi, da kakor Madjari v „svoji" zgodovini največe junake, najznamenitejše državnike, najvrednejše modrijane imajo, tako tudi v svoji literaturi najboljše in največe slave vredne pesnike in druge literarne prvake, katerih samo iz hudobije, neodvisnosti in sovraštva do madjarstva drugi nemadjarski svet za takošne pripoznavati noče. — Uči se madjarska mladina in pripoveduje se vsakemu, kdor o madjarski literaturi poduka želí, da Madjari imajo svoje Homere in Sofokle, Tukidide in Demostene, Virgilije in Horacije, Danteje in Tane, Shakespeare in Byrone, Moliere in Voltaire, Götheje in Schillerje itd. itd. Imenuj Madjaru le kakošnega velikana druge literature, hipoma in ponosno ti bo iz te stroke imenoval madjarskega representanta.

Kar se jezika madjarskega tiče, se ve da ni lepšega in plemenitejšega na svetu; vsaj ga je bojda uže sam Isten-bog v paradižu z Adamom in Evo, prvim madjarskim parom, govoril. Ne mislite, dragi mi čitatelji, da se šalim, — ne, ne, pripovedujem Vam stvarí, kakor sem nadepolno mladino učiti sam slišal; toraj ne samo „relata refero", temuč prav za prav le povem, kar sem sam doživel.

Da se povsodi prednost madjarske besede pokazuje, mora se iztrebiti vse, kar je tuje primesi, ter s pravimi in čistimi madjarkami nadomestiti. Zametujejo se toraj vsi internacijonalni izrazi novejših in starejših kulturnih pojmov, katere skupno rabi ves kulturni svet. Madjari hočejo imeti in pokazati prednost „svoje" kulture ter svoje lastne znake za svoje kulturne pojme; oni hočejo gledé svojega jezika biti veči puristi nego so staroverni košer-judi v svoji jedi in pijači.

Takošne prenapetosti so smešne, prav otročje, ter se, da na kratko rečem vsakateremu resnemu in razumnemu človeku, kateri razven „madjarskega globusa" še nekaj druzega sveta pozna, gnjusijo, a vendar se Madjari zavoljo tega obsoditi ne moreje ali ne smejo. Poznati zgodovino svojega naroda, navduševati se k gorečemu domo- in rodoljubju po slavnih zgledih svojih prednikov, ponašati se s svojim narodom in njegovimi dušnimi in teelsnimi močmi ter proizvodi, po čem se

vsakateri novi zarod k novim naporam, k novemu in še močnejšemu napredku spodbuja, to vse je gotovo vse hvale in vse časti vredno, vsaj to je dolžnost vsakaterega naroda, kateri propasti noče, temuč še na svoj prid, za svojo slavo živeti ter med drugimi narodi kakošen časti vreden pomen imeti. Kdor lepoto svojega jezika hvali, mora jo tudi dejansko dokazovati in spričavati, a to storijo Madjari: oni se v resnici trudijo, svoj jezik pravilno, čisto in kar mogoče lepo govoriti in pisati; krasen govor se pri njih mnogo mnogo ceni, a to ne samo pri madjarskih akademikih, temuč povsodi in pri vseh stanovih. Najznamenitejši magnati mnogo na to pazijo, da se njihova mladina krasno govoriti madjarščine nauči ter tako popravi, kar so poprej sami zamudili.

Da pri tem vse hvale vrednem rodoljubji Madjari vendar vse meje pravega razuma prestopajo, da v nekem azijatskem fanatizmu sami sebe obožavajo, edino sebe častijo in molijo, ter v tem zadovoljstvu s samimi seboj se z nekim kitajskim zidom obokoliti hočejo, ta otročja napuhnjenost pa Madjarom mnogo škoduje: prouzročuje jim zasmehovanje in zaničevanje ter preziranje še tega, kar je na njih res dobrega, od strani druzih večih kulturnih narodov. Dr. Ahasverus.

Naši dopisi.

Z Dunaja 5. marcija. — Ne morem si kaj, da ne bi Vam poročal, kako potrti so vsi tukajšnji judovski časniki in privrženci zarad volitev poslancev v državni zbor angleški. Kar mrzlica jih trese! Nova „Presse“ javka, da zdaj ni več rešitve za Turčijo. Stara „Presse“, še zmerom glasilo centralistične vnanje politike avstrijske, pa smatra srečni izid novih volitev na Angleškem za nesrečo centralizmu Avstrijskemu. Volitve niso še vse izvršene, al podoba je, da pade stranka, ki je dozdaj vladno krmilo v rokah imela pod vodstvom juda, ki se je prej zval Disraeli, zadnji čas pa poangležil v Beaconsfield, in da pride nasprotna stranka, kateri voditelj je Gladstone, na čelo. Ta zmaga pa pomeni — to se sme misliti — veliko predrugačenje splošne evropske politike. In zakaj? — Zato, ker Gladstonova svobodomiselna stranka hoče popolno rešitev Slovanov iz jarma turškega in je nevoljnega srca gledala, kako je angleška vlada nasprotovala Rusiji, da ni mogla pregnati Turčinov iz Evrope. Gladstonova stranka je liberalna stranka, a ne v smislu naših „liberalcev“ kakor tudi Disraelova stranka ni konservativna stranka v smislu naših „konservativcev.“ Naj to dvojno angleško stranko razjasnimo v angleškem smislu. Disraelova stranka se zove Fory-stranka, to je, stranka plemenitašev in privržencev starega vladnega kopita na Angleškem, nasproti Whigs-stranki, to je, ljudske stranke, to je, tacih mož, ki želijo zastareli vladni angleški način odstraniti. Slovani morajo srčno veseli biti, da pride ta stranka do vladnega krmila, zato radovedno čakamo zmage te ljudomile stranke.

U Križevcih 5. travnija. (*Javna zahvala.*) Podpisani smatram si za ugodnu dužnost, javno i najuljudnije zahvaliti se blagorodnomu gospodinu Valentinu Rožiću, upravitelju gospoštije Lobor, na njegovom revnom i prijaznom podučavanju u raznih gospodarski vježba, za vrieme od 2¼ godine.

U Križevcih 5. travnja.

Ivan Huponja,
bivši gospodarski vježbenik kod gospoštije Lobor, sada nadvornik na križevačkoj ratarnici.

V Gorici 4. aprila. — Danes je velika svečanost v Marijanu (v Lahih). Na našem Travniku vidimo vsak ponedeljek in četrtek dokaj umetno narejene stole na prodaj. To so Marijanski izdelki. Tudi v Trst in še drugam se od nekdaj izvažajo Marijanski stoli in se prav po ceni prodajajo. Vendar pa ni mogla domača, tradicijska Marijanska obrtnost meriti se z modêrnimi izdelki fabriškimi; manjkalo je Marijancem teoretične podlage, primernih mašin in priprav in — kapitala. Zategavoljo je vlada obrnila svojo pozornost na pridne Marijance in segla jim z našo kupčijsko zbornico vred pod pazduho. Obiskal je bil uže predlanskim vladni svetovavec prof. Vilh. Exner Marijan in vsled njegovega sporočila se je napravila tam obrtnijska šola, katere vodja bode nek veščak iz Tridenta. Danes se je ta šola s peto mašo in drugimi slavnostmi svečano odprla. Slavnost sta prišla počastit med drugimi omenjeni g. Exner in namestnik primorski gosp. baron de Pretis, kateri je te dni obhodil južni del gradiščanskega okraja in ogledal javna dela pri Soči in morji, ki se na državne stroške izvršujejo. — Nenavadno — rekel bi demonstrativno — slovesen pogreb smo imeli tukaj v četrtek dopoldne. Umrla je 30. t. m. 88 let stara mati našega gosp. župana dr. Deperisa. Bila je — če se ne motim — zadnja iz stare plemenite rodovine goriške de Grabic (Grabitz). — Dne 31. marcija je zgorela v Gorici 5letna deklica, katero je bila mati, ko je izšla po opravilih, v kuhinji zaprto pustila. Ni davno se je bila enaka nesreča v Solkanu pripetila; in sploh se taki dogodki tako pogostoma pri nas ponavljajo, da ne vem, kaj bi rekel. — Podporni odbor goriški za reveže je nabral do sedaj blizo 9 tisuč gold. — Leta 1867. je nekdo (P.) ubil policijskega stražnika, ki mu je bil prepovedal peti revolucijske pesmi, in tudi enega policijskega uradnika je ranil. Lakota in vest ste ga te dni prisilili, da se je sam izdal sodniji. Obsojen je na 5 let trde ječe. — Obeh liberalnih in več ali manj pohujšljivih tukajšnjih ital. listov „L' Isonzo-a“ in (humorističnega?) „Diavolo zoppo“ je — konec. — Bolehni minister g. baron Horst pride k svoji rodovini v Gorico. Namestoval ga bo g. minister Zemialkovski.

Iz Metlike. — Pri volitvi županstva 20. marcija t. l. je bil za župana izvoljen Feliks Hes, za svetovalce pa so bili izbrani Leopold Gangel, Ferdinand Zaloker, Anton Prosenik in Janez Koren.

Iz Rake pri Krškem. — Pri nas smo imeli volitev županstva 30. marcija ter smo si izbrali za župana Franceta Malenška iz Zaloke, za svetovalce pa so bili izbrani: Martin Šisko iz Zaloke, Martin Jordan iz Rake, Blaž Šribar iz Ardrovega, France Metelko iz Dolenje Vasi, Janez Kotar iz Zabukovja in Matija Cvelbar iz Meršečnje Vasi.

Iz Jurjevice pri Kočevji. — Volitev županstva smo pri nas imeli 7. dne t. m., pri kateri smo si izbrali za župana Šimna Pakiža, posestnika in mlinarja v Jurjevici, za svetovalca pa Mihaela Campo iz Laz na Kočevskem in Jožefa Obersterja iz Jurjevice.

Iz Kamnika. — V naši okolici so bile zadnji čas štiri volitve občinskega starešinstva, in sicer: v Paljevčah 29. febr., — v Lahovčah 9. marcija, — v Nevljah 10. marcija — in v Mekinah 21. marcija. Izvoljeni so bili: v Paljevčah posestnik France Podbevšek iz Spodnjih Paljevč za župana, za svetovalca pa posestnika Matija Vavpetič in France Golob iz Gornjih Paljevč; — v Lahovčah posestnik Andrej Pušavc iz Lahovč za župana, za svetovalca pa posestnika Janez Urh iz Vopolj in Matija Lipar iz Lahovč; — v Nev-

ljah posestnik Janez Hočevar iz Nevlj za župana, za svetovalca pa posestnika Matija Plahuta iz Briš in Janez Dolar iz Tučne in slednjič v Mekinah posestnik Valentin Pogačnik iz Mekin za župana, za svetovalca pa posestnika Dragotin Sporn in Primož Kranc iz Mekin.

Trzin 4. aprila. — Pri volitvi 30. dne u. m. v Trzini so izvoljeni bili: za župana Ivan Ložar, za svetovalca Franc Narobe in Jernej Dimc, — v občini Depalavas (29. dne u. m.) pa za župana Franc Stebe, za svetovalca Tine Colnar in Franc Cajhen — vsi posestniki.

Iz gornjih Ležeč 5. aprila. — Naj bralcem „Novic" danes naznanim, da onega pohotnega petelina, o katerem sem zadnji pot pisal, ni več na naši železniški postaji; odleteti je moral, predno si je mislil — 24. dne sušca, 2 dni po mojem zadnjem poročilu; ni mu bilo dano niti toliko časa, da bi bil svoje perje si dobro skupaj spravil in si ga vsaj malo očistil. Odlaziti bilo je treba prav hitro — in kam? Tje nekam v Istro, v najslabeji kraj, da ondi pokoro dela za svoje grdo petje pri nas, ki smo jako zadovoljni, da smo se ga znebili. Da bi kaj ajdovice imeli, pokadili bi za njim, da ne bi smrdelo po njem!

Iz Gradiša pri Litiji. — Pri volitvi županstva smo izvolili za župana Matija Drakslerja, posestnika in krčmarja v Kopačiji, — za svetovalca pa Mih. Schreya in Franca Goloba iz Gradiša.

Iz Črnega Vrha pri Logatcu. — Pri nas je bila volitev županstva 1. in 2. dne marcija. Izvoljeni so bili: za župana Anton Plešnar, posestnik, krčmar in poštar v Črnem Vrhu, — za svetovalce pa posestniki Andrej Pirc iz Zadloga, Jakob Habe iz Zadloga in Anton Čuk iz Predgriža.

Iz Ljubljane. — C. kr. deželni predsednik gospod Winkler se je v nedeljo zjutraj z Dunaja pripeljal v Ljubljano, kjer je ostal do večera druzega dne. Prva pot se ve da je bila do njegovega prednika gosp. viteza Kalline, ki ga je jako prijazno sprejel ter mu v nedeljo dopoldne predstavil načelnike vladnih uradov, potem pa spremil k gosp. knezoškofu, deželnemu glavarju, mestnemu županu, vojaškemu poveljniku itd. Po teh oficijelnih vizitah je popoldne počastil z obiskom dr. J. Bleiweisa, državne poslance in druge stare osobne prijatelje, zvečer je bil v gledališči, kjer se je predstavljala slovenska vesela igra „Strijček", ki ga je zeló zanimala. Njegovo ljubeznjivo obnašanje, iskreno zanimanje za vse naše deželne zadeve, lepa in gladka slovenščina, katero govorí, in vse drugo učinilo je jako ugoden vtis na vse rodoljube, ki so ž njim občevali. V pondeljek zvečer se je po kratkem ogledu naše Ljubljane podal zopet na Dunaj, od kodar se čez kakih teden dni vrne v Ljubljano nazaj.

Gospod ces. namestnik vitez Kallina, ki je preteklo soboto za slovó prejemal deputacije različnih oblastnij, korporacij in društev, se menda pojutranjem podá v Brno na svoje novo službeno mesto.

— (*Mestne votitve*) za 3. in 2. razred so dovršene, jutri voli še 1. razred. V 3. razredu sta sijajno zmagala obá kandidata narodna: Jože Regali s 176, dr. Drč pa s 175 glasovi, proti nasprotnima kandidatoma, ki sta vjela le po 47 glasov. — V 2. razredu so zmagali „liberalci" tako-le: Lašan je dobil 289, vitez dr. Kaltenegger 287, Bürger 281, Zhuber 280 glasov, — narodni kandidatje pa: Grasselli 242, dr. Mošè 241, Fr. Ravnikar 228, dr. Starè 227 glasov. Kako živahna je bila udeležba pri tej volitvi, ki šteje celo armado uradnikov, civilnih in vojaških penzijonistov, kaže to, da od 679 volilcev, ki jih šteje 2. razred, jih je prišlo volit 522. Če v poštev vzamemo gori navedeno armado več ali manj od višje komande odvisnih volilcev in da so ti proti narodnim kandidatom dobili le večino 47 glasov, je dosto očitno, da moralična zmaga je na narodni strani in da so nasprotniki zmagali le z nekoliko glasovi, na katere je sila odvisnosti pritiskala; taki zmagi je ime „fizična zmaga", kateri bode kmalu odkljenkalo. Tudi jutri nimamo še upanja zmage. Drugi pot pa si pridržujemo, nesramno lažnjivo natolcevanje „Tagblattovcev", da narodna stranka ni znala gospodariti, pobiti z dokazi, da liberalna stranka o dobrem gospodarstvu ni vredna „die Schuhriemen der nationalen Partei aufzulösen"; na stran pustivši, da liberalci hočejo 200.000 gld. zabiti v razvaline koliseja, bomo svetu pokazali ono tiskano „poročilo o mestnem gospodarstvu od leta 1864. do 1867.", da vidi, kakošni gospodarji so bili narodnjaki proti koteriji liberaluški.

— (*Iz seje družbe kmetijske 4. dne t. m.*) je „Novicam" došlo sledeče poročilo. Ker v zadnji seji subvencijskega odbora ni bilo dognano, kako naj bi se točno po številkah podprla prošnja za državno podporo deželne razstave s 4000 gld., ki se namerava prihodnje leto napraviti v Ljubljani, je bila v današnji seji ta zadeva po predlogih poročevalca gosp. Murnika s pritrditvijo gospodov zastopnikov c. kr. deželne vlade in deželnega odbora popolnem rešena. — Potem se je pod predsedstvom gosp. barona Wurzbacha pričela navadna odborova seja. Tajnik dr. Bleiweis bere najprej dopis bivšega c. k. deželnega predsednika viteza Kalline, zdaj ces. namestnika moravskega, v katerem slovó jemlje od družbe kmetijske in se jej toplo zahvaljuje za zmerom mu radovoljno skazano pripomoč; — odbor velecenjeni dopis radostno naznanje vzame. — Potem bere dva dopisa, iz katerih je razvidno, da je sl. ministerstvu kmetijstva zdaj prav posebno na tem ležeče, da se povzdigne in razširi domača govedoreja, ker po postavi, ki jo je letos sklenil državni zbor, se ima za ubrambo goveje kuge iz Rusije in Rumunije zapreti meja našega cesarstva, to pa bode to posledico imelo, da iz Rusije od leta 1881. počenši ne bomo dobivali nič goved v Avstrijo in na Ogersko, katerih je dozdaj vsako leto na tisoče dohajalo le-sem. V povzdigo domače živinoreje daje sl. ministerstvo družbam kmetijskim v pretres mnogo vprašanj, na katera bode imel tudi naš odbor odgovoriti. — Na Dunaji se je pod načelstvom bivšega ministra kmetijstva grofa Mansfelda ustanovilo društvo v korist kmetijskim in gozdarskim uradnikom (Verein zur Förderung der Interessen der land- und forstwirthschaftlichen Beamten), ki, če onemorejo, podpore potrebujejo. Ker je začasno predsedstvo tega društva odbor naš prosilo, naj razglasí ustanovo tega humaniternega društva, zato bode centralni odbor kmetijskim in gozdarskim uradnikom dotični oklic in dotična pravila rad objavil, če se do njega obrnejo. — Prošnja na novo ustanovljene sirarske zádruge Podstudorom za denarno pripomoč, ki jo je podružnica bohinjska z dotičnimi pravili vred poslala centralnemu odboru, se toplo priporočena izročí sl. ministerstvu kmetijstva. — Prošnja županstva v Podgori, ki je leta 1869. pogorela in kateri je pogorelo tudi sadno drevje, se ni mogla vslišati, ker družba ne more nič več dreves iz svojega vrta oddati zato, ker jih nima, pa tudi sadna drevesa brezplačno redoma le daje šolskim drevesnicam v poduk mladini. — Dopis mestnega županstva iz Reke, ki želí vedeti, kje bi se dobilo veliko pa dobrega krompirja za seme, se izročí gosp. odborniku Lasniku v rešitev. — O prošnji županstva v Breznici in Lescah, da bi centralni odbor pripomogel, da bi gospodar Jože Vovk na Vrbi za svojega, pri preiskavi meseca svečana ne potrjenega žebca vendar dobil licenco za pleme, centralni

odbor ne more nič storiti, ker po §§. 5. in 6. deželne postave od leta 1874. nikakor ni pripuščeno, poznejše licence dajati. — Za ude v družbo kmetijsko so bili sprejeti: gosp. Jan. Odar, posestnik v Bohinji, — g. Jan. Smukavec, posestnik v Bohinji, — in gosp. Valentinčič, hišni posestnik v Ljubljani.

— (*Iz seje deželnega odbora 2. aprila.*) V tej seji je kranjski deželni odbor sklenil: da se izpraznjena sekundarska služba v deželni bolnišnici v Ljubljani vnovič razpiše z natečajem do 20. aprila, — da cestnim odborom naroči, da naj na nevarnejših krajih na cestah napravijo svarilne deske (table) zarad ogibanja srečujočih se vozov, kakor veleva §. 20. cestnega policijskega reda od dne 26. septembra 1874. leta, ki se tako-le glasí: Vsak voz, če posebne razmere ne zapovedujejo izimka, naj se v levo stran ogiblje ter v desno stran naj prihiteva, in brez upora naj se umakne vozovom, kateri ga mislijo prihiteti ali srečati, — da se c. k. okrajnim glavarstvom piše, da gledajo na to, da se policijski cestni red za Kranjsko (dež. zak. 1874. l. IX. del, št. 27. str. 75) izvršuje, — da se vsem županstvom pošlje okrožnica, da postavijo v občinske proračune za l. 1881. tudi primerno svoto za stroške, katere bodo imele občine s številjenjem ljudstva.

— (*Premije*), katere so se kranjskim razstavljencem priznale pri parižki svetovni razstavi 1878. leta, so se 30. dne u. m. delile v nazočosti c. k. namestnika viteza Kalline in c. kr. vladinega svétnika grofa Chorinsky-a. Predsednik trgovske in obrtnijske zbornice g. Aleksander Dreo je pozdravil zbrano skupščino in naznanil, da je trgovinski minister razpustil centralni in pa tudi podružne razstavne odbore, zahvalivši se za njihov trud. Končavši svoj govor je zaklical presvitlemu cesarju „živio“ in skupščina je navdušeno ponovila ta glas. Gosp. ces. namestnik vitez Kallina, poprijemši po tem besedo, je povdaril, da ga veselí pred odhodom iz Kranjske nazočemu biti svečanosti, ko se marljivim možem te dežele delé častna znamenja, katera so si s svojimi pridelki pridobili pred areopagom svetovnega mesta Pariza; pozdravlja premirane o vspehu, kateri je ne le njim, ampak tudi ožji domovini in pa celi Avstriji na čast, in izreka nado, da dobodo ti mnogo posnemovalcev v svojo korist in na pospeh lepe in za razvitek jako pripravne dežele kranjske. Odkritosrčno želeč, da se to vresniči, zakliče obrtniji in obrtnikom kranjskim presrčno: „Bog daj srečo!“

Na to razdelí zbornični predsednik sledeče premije: zlato svetinjo (diplomo) kranjski hranilnici, — sreberno svetinjo in diplomo: ilirski rudarski družbi za živo srebro v Tržiči, Albertu Samasi, baronu Rothschützu, — bronasto svetinjo in diplomo: firmi Terpinz in Češko, fabriki Terpinčevi za napravo lesenih barv na Fužinah, Jožefu Wertheimu na Ojstrem vrhu pri Zalogu, P. Hudoverniku v Kranji; — bronasto svetinjo (diplomo): magistratu glavnega mesta ljubljanskega, Albertu Samassi za bronaste lustre in svečnike, Albertu Samassi za zvonove, Jožefu Wertheimu za olje, — častno priznanje (diplomo): Janezu Krajcu v Novomestu, Francu Hajeku v Kamniku, ilirski rudarski družbi v Tržiči, firmi Terpinz in Češko, Francu Steinmetzu v Petrovembrdu.

Razen teh je razstavila ljubljanska viša realka v skupni razstavi c. k naučnega ministerstva modêle za risanje; za to razstavo jej je bila zlata svetinja priznana. Tudi kranjski muzej je razstavil starinske stvari iz močvirja, katere so bile sprejete v skupno, od dotičnega odbora v Parizu napravljeno razstavo. Ta razstava se je v poročilih častno omenjavala, al za njo se priznanja niso delila, ker se je ta razstava štela med one, ki so se uže naprej odrekle udeležbi premij. Omeniti je še, da so tudi vevške papirnice dobile zlato svetinjo za razstavo papirja, al ker so te papirnice zdaj združene z onimi v Gradci, kjer je glavno vodstvo, se je to priznanje tudi tam izročilo.

Ob sklepu svečanosti se je gosp. Baumgartner kot zastopnik Terpinčeve fabrike na Fužinah zahvalil v imenu razstavnikov gosp. ces. namestniku vitezu Kallini za častno njegovo nazočost, zborničnemu predsedniku gosp. A. Dreo-tu in tajniku gosp. J. Murniku za marljivo pospeševanje udeleštva domačih obrtnikov pri tej razpravi.

— Gosp. Jurčič je na zdravji zdatno zboljšan, iz Benetek prišel v Ljubljano nazaj.

— (*Pri srečkanji 75 lozov ljubljanskega mestnega posojila*), ki se je 2. aprila t. l. vršilo, so bile vzdignene: Štev. 30.193 z dobitkom **35.000** gld., št. 40.349 z dobitkom **3000** gold., štev. 16.229, 16.908, 29.356, 32.012, 37.916 vsaka z dobitkom **600** gold., štev. 1372, 4145, 4556, 4780, 5563, 6725, 7719, 7813, 8081, 8491, 9426, 10.700, 12.007, 12.499, 15,299, 15.719, 16.015, 17.664, 23.098, 23.213, 24.463, 25.987, 26.516, 29.607, 30.653, 31.409, 37.976, 38.132, 38.586, 38.810, 39.181, 39.876, 40.273, 41.062, 41.536, 43.310, 43.812, 44.035, 46.352, 46.818, 47.134, 47.419, 47.520, 48.373, 49.160, 51.821, 52.598, 53.633, 55.074, 55.155, 55.384, 58.615, 60.429, 62.901, 63.576, 63.916, 64.047, 64.337, 64.933, 67.611, 68.082, 68.136, 68.584, 71.956, 72.409, 73.327, 73.575, 74.121, vsaka z dobitkom **30** gold.

— (*Gledišna predstava*) je bila v nedeljo 4. dne tega meseca obilno obiskovana in se je igra „Striček“ prav gladko vršila; odlikoval se je posebno gosp. Kajzel, pa tudi drugi so igrali tako, da je občinstvo ploskali jim. Predstavo je počastil tudi novi dež. predsednik g. Winkler s svojo nazočnostjo in je bil prav zadovoljen.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — 6. dne t. m. so se zopet pričele obravnave v zbornici poslancev. Predsedoval je pri seji podpredsednik baron Gödel Lannoy. Po nekaterih drugih rečeh se je pričela glavna razprava o državnem proračunu za letošnje leto. Iz vsega, kar se je danes čulo, se more posneti, da bo razprava jako živahna. V klubu levičarjev ne bode edinosti, kajti nekateri levičarji nečejo Taaffejevi vladi dovoliti denarja, drugi pa stroškov za „skrivni vladni zaklad“ (Dispositionsfond) s 40.000 gold. ne bodo dovolili, ker ta dovolitev bila bi zaupnica ministerstvu; a pomina vredno je to, da je en levičar se izjavil, da bode glasoval za dovolitev skrivnega zaklada zato, ker je sedanja vlada vendar bolja od poprejšnje, in da ne bi hotel pripomoči, da bi zopet prišla vlada na krmilo, ki bi podobna bila prejšnji. Mož je odkritosrčno govoril.

Telegram „Novicam“.

Z Dunaja 7. aprila.

Budgetna obravnava se je včeraj pričela; od 47 vpisanih govornikov jih je govorilo 11. Herman je z živahno večkratno pohvalo desnice razvijal program samouprave dežel. Jutri bo najbrže konec debate. Za posebno obravnavo je že vpisanih 106 govornikov. Bismark je izročil cesarju odpoved. Ko bi le res šel!

Popravek. V zadnjih „Novicah“ je na 104. strani v drugem oddelku in 11. vrsti izpuščenih nekaj besedi; stavek se mora namreč glasiti: „Veselil se bodem z Vami v Vaši sreči, žaloval z Vami v britkosti.“

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.